

Aasta ehitaja Peeter Voovere Tartu Pauluse kiriku kellatornis.

Suure töö uhke tulemus ehk vaade saali: kirikut poolitanud vahesein on lammutatud, seinad krohvitud, ehitatud rõdud, paigaldatud uus põrand, lisatud tehnosüsteemid, renoveeritud aknad-uksed.

PEETER VOOVERE: Ühise töö hea tulemus

Tänavuse Aasta ehitaja konkursi võitis Peeter Voovere, kelle juhtimisel rekonstrueeriti Tartu Pauluse kirik. Asjatundliku tellija, nõudliku arhitekti ning kogunud ehitaja koostööst sündinud tulemus hiilgab kvaliteedi ja autentsusega.

TEKST: LIIVI TAMM
PILDID: JULIA-MARIA LINNA,
AARE TRALLA

„Meie jaoks sai koostöö Tartu Pauluse kirikuga alguse 2009. aastal, mil toimus hange sealse krüpti vahelagede ning sanruumide ehitamiseks. Vahepealsete hange käigus lõpetasime krüpti ning samuti kolumbaariumi ehitamise,“ meenutab projektijuht Peeter Voovere. „2012. aastal aga toimus mahult suurim hange kiriku saali ja katuse ehitustöödeks ning tor-

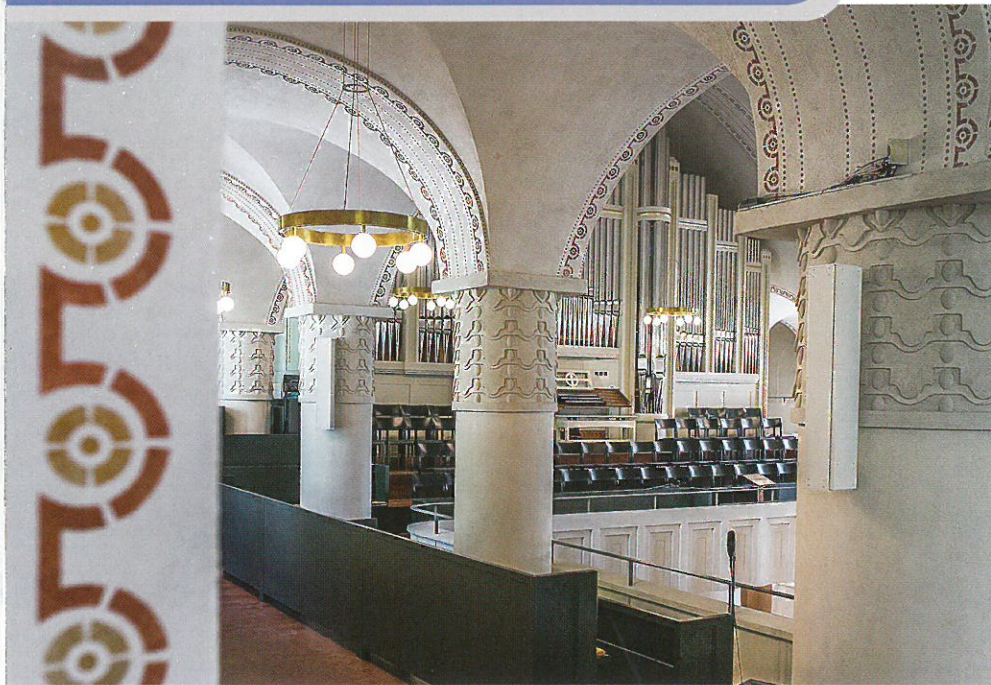
ni rekonstrueerimiseks. Järgnesid kaks aastat pingelist tööd ja mulle detsembris saime valmis.“

Rekonstrueerides järgiti arhitekt Eliel Saarineni algupärast lahendust ning püüti osutada tema originaalloomingule, kogu ehitustööde aja olid projektiga tihedalt seotud kiriku taastamise arhitektuurivõistluse võitnud Soome arhitektid Merja Nieminen ja Kari Järvinen.

„Arhitekti ja tellija kompetentsus tuli välja juba lühikestes jutustamistes, kui viidati, et üht või teist Saarineni lahendust on kasu-

tatud näiteks Helsingi raudteejaamas, ehk siis Saarineni teised objektid olid eelnevalt üle vaadatud,“ tunnistab Voovere. „Kui mõnes küsimuses meile õhtul vastus võlgu jäädi, siis hommikuks oli tellija esindaja Priit Humal lahendusega kohal. Tugev tellija oli selle objekti juures suur pluss.“

Rekonstrueerimistööde alguses oli saal poolitatud seinaga, rõdu oli ühe postirea võrra väiksema laiussega, külgrõdusid ei olnud. „Arhitektide eesmärgiks oli, et ükski 100-aastase ajaloo detail ei läheks kaduma. Eriti uhked või-

Ornamentikaga tegeles Andres Velleõu, maalingutega Kristiina Ribelus. Leedvalgustitega lühtrid valmistas Humal Elektroonika OÜ, need järgivad algupärase stiili.

me olla altari taga paiknenud 100 aasta vanuste akende taastamise üle. Nõukogude ajal olid need kinni laotud ja tänu sellele säilinud,“ osutas Peeter Voovere. „Uued aknad valmistas Salava Grupp OÜ, pisut lainetavad restaureerimiseks sobilikud klaasid on tellitud Saksamaalt.“

Teadlik tellija

Tartu Pauluse kiriku lahenduste osas tuli ehitajal tellijale esitada ka näidistööid, mis kooskõlastati arhitektiga. „Enne ei saanud millegagi alustada, kui näidistöö osapooltele sobis. Näiteks kirikusaali ja rõdu pinkide värvitooni kooskõlastasime kaks kuud, sobilikuks hinnati viies variant. Vahepealsetel versioonidel ei sobinud näiteks liiga tugev värv või pintsli tõmbe suund. Isegi pinkide pehmendustele tellisime mitmeid erinevaid lahendusi – pidime nuputama, kuidas teha, et need ei libiseks, kuhu peaks paigaldama luku, millist materjali eelistada,“ kirjeldab Voovere. „Ümberehitusi tuli teha rõdu laudpõranda laudade kok-

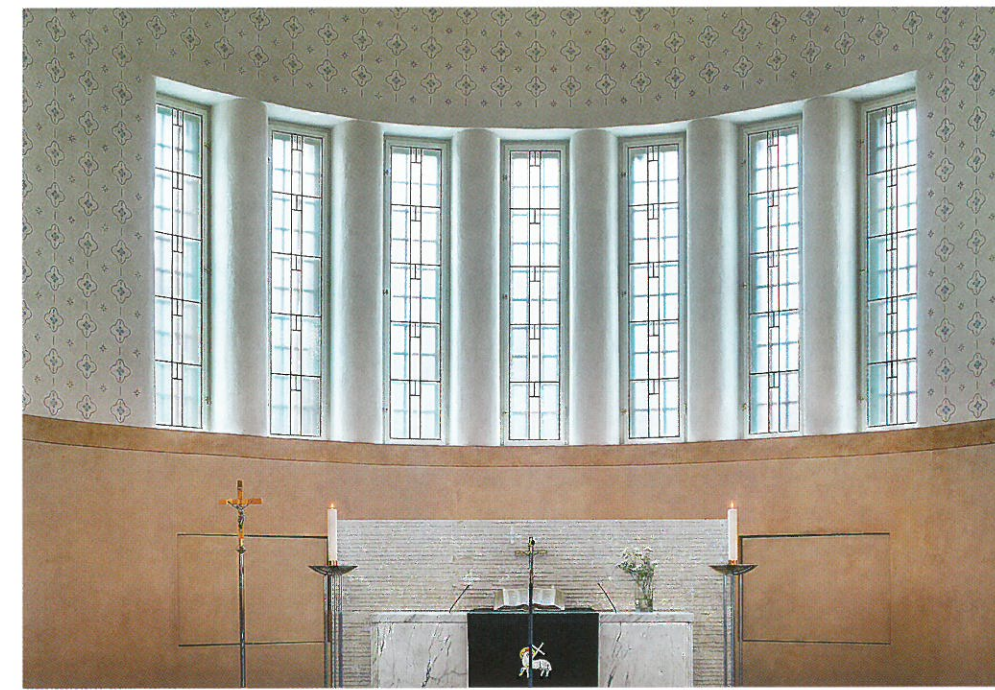
kulõikamise osas. Lauad ise telliti Rootsist, sest seal oli konkreetne tootja, keda arhitekt usaldas ning me ei julgenud asendamise riskida. Täna on näha, et see lahendus töötab, aja jooksul peaksid veel väikesed praod tekkima, seda me veel ootame.“

Seega tegeleti parima lahenduse otsinguil iga väikseima detailiga ja valikud ei sündinud kergekäeliselt. „Rõdu metallist piirde proovitükk tehti vastavalt projektile 20 mm paksune. Tuli arhitekt ja arvas, et see ikka ei sobi, kuna varjab liialt vaatevälja ja mõjub rohmakana. Ei olnudki midagi teha, tuli ümber teha ja tuunida piire 15 mm paksuseks,“ meenutab projektijuht.

Voovere kinnitusele oli igasse detaili piinlikult süüvimine mõnikord raske ja ehitajale koormavgi, ent ehituslikes küsimustes tõi säärane põhjalikkus kokkuvõttes loodetud tulemuse ja kvaliteedi.

Kellatornist saalini

Voovere alustab ringkäiku kiriku kellatornist: „On huvitav jälgida, kuidas renoveerimisalased os-

Altarimaal ei olnud selle foto tegemise ajahetkel veel kohal, ent saame imetleda 100-aastase ajalooa restaureeritud aknaid.

kused ja teadmised Eestis on viimase kümne-viieteistkümne aastaga arenenud. Näiteks tuli meil tornikiivri eemaldada lakikiht, mis oli sinna kantud aastal 1999. Täna ei tuleks keegi selle peale, et midagi niisugust vaskplekile pintseldata.“

Kuna torn taastati pärast 1944. aastal toimunud põlengut aastal 1999 ja selleks kasutati nn Lode kivi, tuli tegeleda ka nende liialt masinliku väljanägemisega kivide väljavahetamisega – Lode kivid ei ole ka külmatsükli teel vastupidavad ja oli näha esimesi lagunemise ilminguid.

„Niipalju kui võimalik, asendasime neid Ilmatsalu tehast pärit vanade ajalooliste kividega, samuti ostisime täiendavalt kive juurde Saksamaalt, kus suudeti pakkuda kiriku ehitusel kasutatud kividega sama mõõtu ja värvitooni.“

Kiriku saali rekonstrueerimisel pakkus ehitajale väljakutset põrand, kuhu paigaldatud betoonplaate ümbritsevad väikesemad mosaiigina mõjuvad paekiviplaadid. Valget karva paekivi

ehk Saare dolomiit toodigi kohale Saaremaalt, rohekas paekivi pärineb Ölandilt.

„Arhitekt eeldas, et oleks palju väikseid mõrasid, aga ei ühtki suurt pragu,“ osutab Voovere. „Põrandaplaadid valmistas OÜ TMB Element. Betooni retseptiga nähti tublist vaeva, sest siin objektile loevad ka sellised nüansid, millelega tavapäraselt ei tegeleta.“

Omaette väljakutseks osutus tehnosüsteemide sobitamine ehituslike konstruktsioonidega. Nii kütte- ja ventilatsiooniseadmete kui nõrk- ja tugevoolukaablite ning -seadmete lahendus tuli luua selline, et need jääksid märkamatuks. Erilist tähelepanu pöörati helisüsteemile, kuna kontserdi jaoks sobiv akustika häirib tugevalt kõnest arusaamist ning kirikust edastatakse ka regulaarselt orelikontserte Euroopasse ja jumalateenistuste ülekandeid.

Kapriissed rõdud

Töömahukaks ettevõtmiseks osutus samuti betoonrõdude ehitamine, millel on raudbetoonist

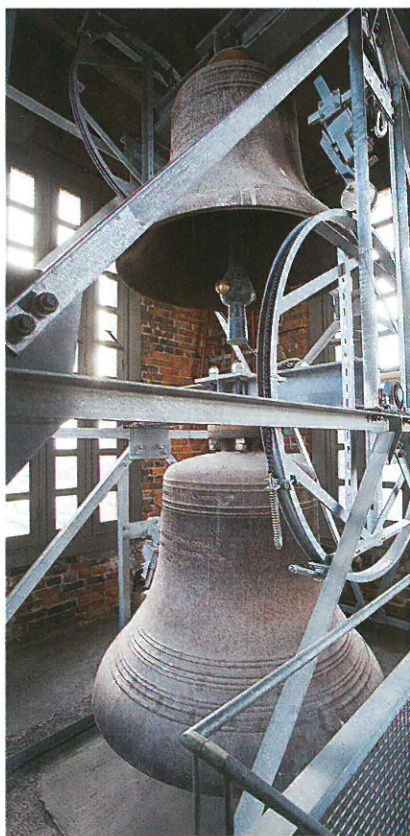
valatud figuurelementidest piire. „Selline lahendus oli Saarinenil algselt ette nähtud, ent isegi esimese kiriku aegu oli see liialt kallis teostada ja toonane lahendus oli puidust,“ räägib Voovere. „Rõdupiirete raketise elementide valamise seoses tuli ette võtta ka ebameeldiv, ent vajalik töö, mida võib lühidalt iseloomustada lausega „mis halvasti, see uuesti“. Nimelt tegime väikese valearvestuse, mille tulemusel tekkis 12 cm kõrguste vahe. Kulu ulatus kümnetesse tuhandetesse, ent oleks see nii jäänud, jäänuks kummitama, et oleme teinud vea. Süda tilkus verd, kui esialgu tehtud ilus töö tuli lihtsalt maha lõhkuda, ent midagi ei olnud parata.“

Kiriku rekonstrueerimisel oli ehitajal suur abi kogenud meistriteestest, kes oma ala väga hästi tundsid. „Näiteks ornamentika ja krohvitud kapiteelidega tegelas Andres Velleõu, maalingutega Kristiina Ribelus,“ kiidab Voovere.

Kokkuvõttes nendib Peeter Voovere, et Tartu Pauluse kiriku rekonstrueerimine ei olnud tavapärane projekt: „Oluline oli usaldus peatöövõtja ja arhitekti vahel ja see, et läksime koos lõpuni välja.“

100

aasta vanused
aknad altari taga
renoveeriti.

Kellatorn ja ajaloolised kellad. Ehitajal tuli kellatornis asendada murenevaid telliseid, rekonstrueerida tornikiiver.

Tellija peab oma soove teadma

PRIIT HUMAL
TELLIJA

Selliste suurte projektide puhul on oluline, et tellija teab oma vajadusi ja juba enne tööde algust kõik läbi mõtleb ehk teisisõnu – tööde õnnestumise eeldus on ka hankija võimekus.

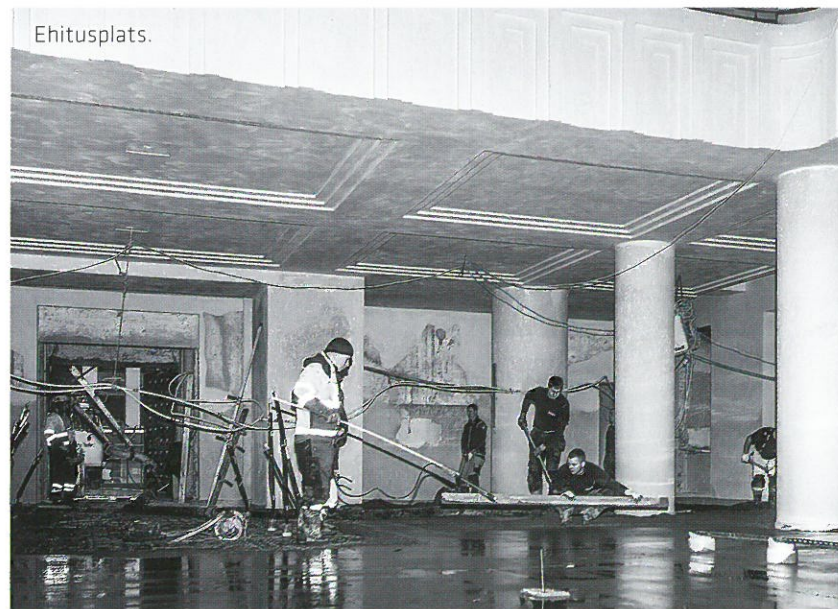
Alustuseks tuleb hankedokumentid väga täpselt läbi mõelda ja lähteülesanne püstitada nii, et see oleks pakkumise ajal ehitaja jaoks arusaadav. Tuleb konkreetselt välja tuua, millised tööd on kulukad ja miks, hanketabel põhjalikult lahti kirjutada. Meie tõime välja ka näidiste hinnad, samuti selle, kas ja kuidas on võimalik ehitusprotsessi käigus asendusmaterjale pakkuda.

Meile oli abiks see, et eelmiste ehitustappide hangete kogemus oli eelnevalt olemas ja teadsime, millele tähelepanu pöörata. Väliskonsultandi poolt hankedokumentidesse soovitatud esialgse lahenduse töötasime põhjalikult läbi ja summa ning ridade arv suurenes tunduvalt.

Kui eeltöö on korralik, siis on võimalik kvaliteeti saavutada ja jälgida, et hankes pakutud tööd saaksid ka vastavalt tehtud.

Tartu Pauluse kiriku rekonstrueerimisel tegid ehitaja ja arhitekt tihedat koostööd, tellijana püüdsime kaasa aidata ja lahendusi otsida. Peeter Voovere on kahtlemata kogenud projektijuht, kellel koostöökogemus ja praktilised teadmised väga erinevat tüüpi ehitustööde koordineerimisest.

Ehitusplats.

Terve elu ehitades

Põlvas keskkooli viimases klassis löi meil lausa kaheksal poisil ehitaja pisik välja,“ naerab Peeter Voovere, kui meenutab ehitaja elukutseni jõudmise teed. „Nii me kõik seda ametit õppima läksimegi.“

Pärast kooli lõpetamist asus Peeter Voovere tööle toonases Linnaehituse AS-is: „Sealse seltskonnaga on palju aastaid koos teetsetud, aegade muutumise ja reorganiseerimiste kiuste. See töökoht on pakkunud niivõrd palju erilisi objekte, iga projekt on olnud erinev. Valga spordihall, a le Coq spordihall Tartus, AHHA Teaduskeskus, Võru riigigümnaasium, Kuperjanovi linnak – igaühega on oma nüansid ja igaüks on midagi õpetanud.“

Eesti ehitussektorit vaagides hindab Voovere, et projektide madal kasumimarginaal on nii mõnigi kord murekohaks: „Ehitusettevõtjad peavad selgelt leidma oma niši. Täna on turul tugevaid ettevõtteid, kel on tulevikust selge visioon, samas on ka palju neid, kes lihtsalt üritavad mingid tööd valmis teha. Eks ühel

hetkel peab turul toimuma korrastumine, alles jäävad tugevamad. Kõik ei saa olla peatöövõtjad. Kui olla väike, siis saab teha peatöövõttu konkreetses valdkonnas, millele ollakse spetsialiseerunud.“

Töölalases plaanis tõi 2015. aasta suure muutuse: asutati Embach Ehitus OÜ ning jätkatakse Nordecon AS-i sidusettevõttega: „Loodan, et oleme õigel teel. Alanud aasta on toonud põnevaid projekte, eriti seoses idapiiri väljaehitamisega. Aasta pärast peaks ka selge olema, mis saab Piusa kordonist.“

Ent mida teeb Voovere vabal ajal? Viimasel viiel aastal on ta osa võtnud Tartu maratoni üritustest. „Vasaloppet on läbitud, praegu on eesmärgiks, et 50. eluaastaks võiks ära teha Worldloppet Masteri tiitli.“

Samuti pakub Võrumaal paiknev maakodu väljakutseid ning ehitamine tuleb nii kojugi kaasa. „Häda ongi selles, et tean täpselt, kuidas tahan ja ei soovi, et asjad saaksid seal lahendatud poolikult. Enne olgu tegemata ja oodaku oma aega,“ võtab ta jutu kokku.

TARTU PAULUSE KIRIK

Nominent: Nordecon AS-i projektijuht Peeter Voovere

Aadress: Riia 27, Tartu

Tellija: Sihtasutus Tartu Pauluse Kirik

Peatöövõtja: Nordecon AS

Peamised alltöövõtjad: Wuni OÜ, TunnelVia OÜ, Vikingmet OÜ, Puko OÜ, Tartu Restauraator OÜ, Electrum AS, Telegrupp AS

Arhitekt: arhitektuuribüroo

Kari Järvinen ja Merja Nieminen

Projekteerija: inseneribüroo Matti Ollila & Co, inseneribüroo Maaskola (eriosad), Akukon OY (akustika)

Omanikujärelevalve: Welterman OÜ, Riivo Klaas

Ehituslik maksumus: 5 474 911€ + km

Ehituskestvus: detsember 2012 – detsember 2014

Ajakava:

- 2008. aastal tegeleti vundamenti ja keldriruumide kaevamisega kiriku all (sh vahelagede ning sanuumide väljaehitamine).
- 2009–2010 rekonstrueeriti tiibhoone ja olemasolevale hoonemahule ehitati juurde kolumbaarium.
- 2011–2012 valmisid krüpt ja viimistleti kolumbaarium.
- 2013–2014 toimus rekonstrueerimistöde mahukaim etapp: lammutati kirikut poolitanud vahesein ja senine oreilirõdu, lisati uusi trepikodasid, vahetati katus, kirik soojustati ja krohviti seest. Tornis vahetati murenenud tellised, eemaldati tornikiivri valtsplekilt seda 14 aastat katnud lakikiht, kullatrist. Samuti ehitati põrand, ehitati välja tehnosüsteemid, paigaldati pingid.
- 2014. aastal alustati ka uue oreli paigaldamist, mille ehitas Paschen Kiel Orgelbau GmbH. Täna saame juba osa ka orelikontsertide ülekannetest Tartu Pauluse kirikust.